

I uchwali ją głos ludów wielu,
 Będzie sławna błogo i uczona
 W mnogie plemiona!
 Sprawę wielką dał mi, bo wszechmoże
 I jest święty którego zmiłowanie
 Trwa i obejma nieustannie
 Ufających w pokorze.
 Ramię gdy wznosił w mocy, pysznych łamie
 Przez własne serc ich urojenia,
 Króle z stolic wyrzuca i stawia w bramie,
 Zaś poziome wzywa do znaczenia,
 Biedne syci przez dary pełne i różne,
 Bogacze odprawia próżne.
 Izraela do dawnej przyjmą opieki,
 Jak rzekł do Abrama i dziatwy jego
 Dla całego rodu człowieczego
 Po wszystkie wieki.

Kraków

Ks. WŁADYSŁAW SMEREKA

IMIĘ MARIA

Et nomen virginis Maria (Łuk. 1, 27).

Dosyć już pisano na temat etymologii imienia Maria. Jak wiadomo, imię to brzmiało w języku hebrajskim *Mariam*, względnie później *Miriam*. Maria to forma zgrecyzowana i zlatinizowana.

Imię to nosiła kiedyś — około roku 1200 — siostra Mojżesza a w epoce Nowego Testamentu było ono bardzo rozpowszechnione. Oprócz Matki Bożej nosi je w Księgach Nowego Zakonu 5 osób, a Józef Flawiusz wylicza w swych dziełach aż 10 Marii.

Chętnie zajmowano się w erze patrystycznej etymologią imion biblijnych. Orygenes na Wschodzie a św. Hieronim na Zachodzie opracowali „*Onomastica Sacra*”, alfabetyczne spisy imion z podaniem ich etymologii. Oczywiście ich wyjaśnienia etymologiczne są naukowo na ogół bardzo słabe, nie polegają na dociekaniach filologicznych, lecz stanowią najczęściej bardzo dowolną konstrukcję, zestawiającą słowa podobnie brzmiące.

Ciekawe bardzo studium o historii wyjaśnienia etymologicznego imienia „Maria” ogłosił przed 50 laty patrolog niemiecki, ks. Bardenhewer z Monachium pt. *Der Name Maria und die Geschichte seiner*

Deutung. W dziele tym wylicza on i omawia przeszło 80 etymologii. Oto niektóre z nich:

- 1) Maria = amara, gorzka, smutna
- 2) wysoka, można;
- 3) Pani, pani morza;
- 4) oporna, krnąbrna;
- 5) oświecająca, oświecona (illuminata):
- 6) nadzieja;
- 7) mare amarum, gorzkie morze;
- 8) stilla lub stella maris (kropla — gwiazda morza);
- 9) mirra;
- 10) otyła, piękna.

Zadna z tych etymologii lingwistów i egzegetów dzisiejszych nie zadowala. Częściej idzie się za prof. Bardenhewerem, według którego Maria oznacza osobę „otyłą” i wobec tego w pojęciu semitów „piękną”. Także zdanie, że Maria oznacza dziewczynę „krnąbrną” ma zwolenników wśród uczonych (np. prof. Koenig).

Ale i nowe hipotezy się zjawiały. Otóż wskazano na to, że imię „Mojżesz” jest pochodzenia egipskiego, że więc i dla imienia jego siostry Miriam (Mariam) należy szukać pierwiastka w języku egipskim. I rzeczywiście cały szereg imion egipskich rozpoczyna się od spółgłosek m-r-j, np. m-r-j-p-t-h = umiłowany przez (boga) Ptah, i tak samo mogło by imię Mariam oznaczać „umiłowaną przez Jahwę” lub też „miłującą Jahwę”, lecz ks. Zorell, który tę etymologię wymyślił, później sam ją cofnął.

Na inną możliwość wskazałem w artykule pt. „Etymologia imienia Maria” w *Polonia Sacra* I (1948). Staralem się wykazać, że *Mariam* jest participium od czasownika *rawah* = poić i oznacza pierwotnie dziewczynę, która chętnie „poi” (wodą zwierzętą), co jest na Wschodzie pewną zaletą kobiet. Powołałem się dalej na tekst z Tell Amarna, gdzie słowo *rawah* jest użyte w znaczeniu przenośnym: „poić, napawać radością”, i doszedłem do wniosku, że właśnie w tym sensie należy etymologicznie imię to wyjaśnić. Nie sprzeciwia się temu końcówce — *âm*, bo jest przyrostkiem, zachodzącym nieraz w imionach własnych (por. Barth, *Nominalbildung* 1894, s. 353), prawdopodobnie, by oznaczyć zdrobniałość. Innymi słowy: *Maria* to dziewczynka napawająca radością rodziców.

Równocześnie ukazał się artykuł na ten temat w Rzymie, pióra O. Vogta, dzisiejszego rektora Instytutu Biblijnego¹⁾, który powołując się na świeżo znalezione teksty w Ras Szamra (Ugarit), stawia równanie: *Mariam* = *marom* = wysokość, wysoka. Autor poszedł tu za Bauerem²⁾, który jako pierwszy zestawiał hebrajskie *marom* z ugaryckim *m-r-i-m*, i rzeczywiście trzeba przyznać, że fonetycznie da się zestawić *marom* z *marjam*. Na dowód, że taka zmiana fonetyczna nieraz zachodziła, przytacza Bauer m. in. hebr. *madon* i *midjan*, wywodzące się od pnia *din*, a oznaczające jedno i drugie *spór*. Zgoda na to, że fonetycznie ugaryckie *marjam* odpowiada hebrajskiemu *marom*, ale teraz powstaje pytanie, czy rzeczownik *marom* nadawał się na imię żeńskie? Brak tu przypadków analogicznych tak w Biblii jak u Arabów. Dlatego też Bauer odrzucił a limine to zdanie, dziś protegowane przez Vogta, i usiłował hebr. *Mariam* zestawić z arabskim *maram* = pragnienie. Wobec tego *Mariam* byłaby „dziewczynką upragnioną przez rodziców“, której narodzenia rodzice pragnęli. I taka etymologia jest możliwa, ale czy szukanie analogii w języku arabskim jest rzeczą konieczną, jeżeli ją można znaleźć w języku hebrajskim?

Stąd ostateczny wniosek: albo rezygnujemy zupełnie z podania etymologii, jak to czyni M. Noth w swej monografii o imionach biblijnych, albo wysuniemy etymologię wyżej podaną, która może najmniej na sprzeczny jest narażona, mianowicie, że *Maria* to istota napawającą radością, to przyczyna naszej radości — *causa nostrae laetitiae*.

Kraków

Ks. ALEKSY KLAWEK

¹⁾ *Verbum Domini* 1948, str. 165—168.

²⁾ Por. Bauer, die Gottheiten von Ras Schamra, w *Zeitschrift für die alttest. Wissenschaft* 1933, str. 87, dop. 2: „Mrym also = marom... Auch der Frauenname „Miriam“ wird formell damit identisch sein, obgleich hier wohl eine andere Bedeutungsentwicklung derselben Wurzel *r — w — m — (r — y — m)* vorliegt. Sie bedeutet nämlich im Arabischen „wünschen“, *maram* ist Wunsch, auch gewünschter Gegenstand. Miriam wäre demnach „Wunschkind“, ein für Mädchen um so passenderer Name als diese im Orient gewöhnlich nicht willkommen sind“.